

Список використаних джерел

1. Держстат назвав кількість безробітних в Україні у 2016 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zik.ua/news/2016/09/23/derzhstat_nazvav_kilkist_bezrobitnyh_v_ukraini_888782
2. Чому українці виїжджають за кордон [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ipress.ua/news/chomu_ukra_ints_i_vy_izhdzhayut_za_kordon__infograf_ika_146097.html
3. Державна служба статистики. Міграційний рух населення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Билецкая О. Украинские трудовые мигранты: государственная проблема или главный инвестор страны / О. Билецкая [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tribun.com.ua/37738>
5. Черенко Л. Протесты начинаются когда бедных в стране 50%. У нас уже 58% / Л. Черенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nas.gov.ua/prof-kiiev/daidghest/2.htm>
6. Міжнародний досвід застосування соціальних стандартів і український феномен [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nas.gov.ua/prof-kiiev/daidghest/2.htm>
7. Якименко Ю. Ми маємо справу з недовірою до усіх політичних сил та партій / Ю. Якименко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.razumkov.org.ua/ukr/expert.php?news_id=6243
8. Розвиток громадянського суспільства України в умовах внутрішніх і зовнішніх викликів / В. М. Яблонський, О. М. Балакірева, Т. В. Бельська [та ін.]; за ред. О. А. Корнієвського. – К.: НІСД, 2016. – 72 с.

References

1. Derzhstat nazvav kil'kic' bezrobitnyh v Ukpai'ni u 2016 roci [Elektronnyj resurs]. – Pezhym doctupu: http://zik.ua/news/2016/09/23/derzhstat_nazvav_kilkist_bezrobitnyh_v_ukraini_888782
2. Chomu ukpai'nci vyi'zhdzhajut' za kopdon [Elektronnyj resurs]. – Pezhym doctupu: http://ipress.ua/news/chomu_ukra_ints_i_vy_izhdzhayut_za_kordon__infograf_ika_146097.html
3. Depzhavna cluzhba ctatystyky. Migracijnyj puh nacelennja [Elektronnyj resurs]. – Pezhym doctupu: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Bileckaja O. Ukrainckie tpudivye migpanty: gocudapctvennaja pproblema ili glavnyj investop ctpany / O. Bileckaja [Elektronnyj resurs]. – Pezhym doctupu: <http://tribun.com.ua/37738>
5. Chepen'ko L. Ppotecky nachinajutcja kogda bednyh v ctpane 50%. U nas ucze 58% / L. Chepen'ko [Elektronnyj resurs]. – Pezhym doctupu: <http://www.nas.gov.ua/prof-kiiev/daidghest/2.htm>
6. Mizhnapodnyj docvid zactocuvannja social'nyh ctandaptiv i ukpai'nc'kyj fenomen [Elektronnyj resurs]. – Pezhym doctupu: <http://www.nas.gov.ua/prof-kiiev/daidghest/2.htm>
7. Jakymenko Ju. My majemo cpravu z nedovipoju do ucih politychnyh cyl t paptij / Ju. Jakymenko [Elektronnyj resurs]. – Pezhym doctupu: http://www.razumkov.org.ua/ukr/expert.php?news_id=6243
8. Pozvytok gromadjanc'kogo cucpil'ctva Ukpai'ny v umovah vnutpishnih i zovnishnih vyklykiv / V. M. Jablonc'kyj, O. M. Balakipjeva, T. V. Bjel'c'ka [ta in.]; za ped. O. A. Kornijev'ckogo. – K.: NISD, 2016. – 72 s.

Sheiko A. V., postgraduate student of the Department of Political Science, National Pedagogical Dragomanov University (Ukraine, Kyiv), anton-sheiko@yandex.ru

The political crisis as a catalyst for self-organizations of civil society

The article analyzes crisis phenomena in various spheres of public-political life of Ukraine. It is noted that the crisis has a diagnostic function to evaluate the current system of organizing society and most clearly reveals the effectiveness of governance and the ability of the authorities to overcome the negative effects. The main condition for a more or less painless exit from the crisis is to develop the effective mechanisms to counter it, which is only possible in the consolidation of the public under the leadership of the political elite of the country.

The article considers the peculiarities of activating civil society in the period of the Revolution of Dignity and the Armed conflict in the East of the country. It focuses on the fact that the Revolution of Dignity showed that Ukrainians are a European nation that is not declarative, but really stands for European democratic values, such as freedom, justice, protection of rights and freedoms.

Keywords: political crisis, civil society, volunteering, armed confrontation in the East of the country.

* * *

УДК 316.77:321.02:323.2

Шиманова О. В.,
кандидат політичних наук, доцент кафедри
гуманітарних дисциплін, Львівський державний
університет фізичної культури (Україна, Львів),
olga_shimanova@mail.ru

ПРОБЛЕМА СПІВВІДНОШЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА, ГРОМАДЯНСЬКОЇ АКТИВНОСТІ І ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМУНІКАЦІЇ: ПОЛІТОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Акцентується увага на необхідності удосконалення громадянської комунікації шляхом фільтрації якості інформації, диверсифікації інформаційних потоків і способів управління ними. Громадянське суспільство як система незалежних громадських інституцій забезпечує умови для самореалізації окремих індивідів та колективів, реалізації приватних потреб та інтересів. Сукупність громадянських активностей – практичних, комунікативних, маніфестних детермінує якісні показники громадянського суспільства. Реалізація комунікативної активності відбувається відповідно до матриці вертикального, горизонтального або гібридного типу, що визначає характер взаємодій між відправником і отримувачем інформації в процесі комунікації. Домінуючий тип матриці залежить від особливостей владо-політичного режиму.

Ключові слова: громадянське суспільство, громадянська активність, громадянська комунікація.

Однією з ознак розвинутої демократії є налагоджена та ефективна комунікація як в системі державно-владних відносин, так і в структурі громадянського суспільства. Комунікація уможливорює зворотній зв'язок, завдяки якому органи державної влади можуть отримати оцінку своєї діяльності з боку громадян та інституцій громадянського суспільства, громадські організації – лобювання та реалізацію інтересів населення.

Тому актуальним є питання удосконалення громадянської комунікації через фільтрацію якості інформації, диверсифікацію інформаційних потоків та шляхів управління ними. Комунікація, зокрема політична та громадянська, в умовах інформаційного суспільства здатна покращити організацію суспільних відносин, а відповідно функціонування всіх сфер людської діяльності.

Метою даної статті є визначення особливостей комунікації, зокрема громадянської, в структурі громадянського суспільства.

Дослідження природи комунікативних зв'язків у громадянському суспільстві знайшли своє відображення в працях іноземних та вітчизняних науковців, зокрема Ю. Хабермаса, І. Дзялошинського, О. Козакової, В. Різуна, Г. Почепцова, О. Дегтяра, С. Демченко, О. Радченка, О. Волочаєвої, В. Юрченко, В. Березенко.

Громадянське суспільство в світлі комунікативних теорій постає особливим типом соціальної взаємодії суб'єктів, формою соціальної комунікації. Ю. Хабермас зосередив свою увагу на поєднанні в громадянському суспільстві сфери інтеракції і комунікації автономних індивідів, а також сукупності позадержавних та позаекономічних союзів [7, с. 126].

На нашу думку, прикладний аспект комунікації в громадянському суспільстві потребує глибокого теоретичного осмислення і аналізу.

Правильно побудована система комунікативних зв'язків є запорукою ефективно діючого громадянського суспільства, про що свідчить досвід західних демократій. Завдяки їй вдається узгодити та гармонізувати загальнодержавні, громадянські та приватні інтереси, досягти консенсусу щодо перспективних

напрямків соціального, політичного та економічного розвитку. Сучасні засоби масової інформації дозволяють передавати суспільно важливу інформацію, забезпечують зв'язок між владою та громадськістю, а також дають можливість реалізувати громадянам право на участь в розробці стратегій розвитку держави. Масовокомунікаційні обміни забезпечують інтеграцію різноманітних, подеколи навіть прямо протилежних позицій, чинять безпосередній вплив на формування громадських цінностей та ідеалів. Комунікація вдосконалює суспільство, адже до процесу її реалізації залучені громадяни з можливістю артикуляції найбільш актуальних потреб та проблем суспільства. Сучасні засоби комунікації не лише виконують функції інформування, але й контролю. Суспільство має можливість отримати інформацію стосовно недоліків у роботі органів державної влади, конфліктів інтересів окремих суспільних груп, викликів, пов'язаних з помилково визначеними орієнтирами розвитку.

Варто згадати той факт, що використання засобів масової комунікації в агітаційно-пропагандистських цілях перетворювало їх в інструмент маніпуляцій громадською думкою і політичною свідомістю. В кінцевому результаті підміна фактів суспільного життя медійною реальністю, намагання встановлювати власний «порядок денний», донесення до громадськості суб'єктивної, корпоративної точки зору у висвітленні фактів, явищ і подій суспільно-політичного життя стало причиною так званої медіатизації суспільних процесів [4, с. 118].

На думку К. Гаджиева, громадянське суспільство складається історично і є системою незалежних від держави громадських/суспільних інститутів і відносин, покликаних забезпечити умови для самореалізації окремих індивідів та колективів, реалізації приватних інтересів і потреб [2, с. 30]. Структурно громадянське суспільство складається з організацій третього сектору, добровільних асоціацій громадян, здатних до конструктивної взаємодії для реалізації спільних цілей і завдань.

Рівень залучення громадян до суспільно-політичного життя своєї держави залежить від ряду суб'єктивних та об'єктивних факторів. Перелік об'єктивних факторів становлять вікові особливості (лабільність політичної свідомості, високий ступінь маніпулятивності), нестійкість матеріального становища (низький рівень доходів у студентської молоді та молодих спеціалістів), тип політичного режиму (зокрема в умовах тоталітарних та авторитарних режимів функціонує непрозора система державної влади, бюрократизм), фаза соціально-економічного розвитку. Суб'єктивними факторами виступають: довіра/недовіра до інститутів державної влади, впевненість/непевненість в майбутньому, задоволеність/незадоволеність власним життям, наявність/відсутність інтересу до політики.

Обов'язковою умовою та запорукою успіху для активного, ефективного та якісного громадянського суспільства є громадянська активність. Саме громадянська активність є фактом і фактором реалізації специфічної природи людини в просоціальній діяльності, в її структурі, змісті, субстанціональній та функціональній сутності, де проявляються індивідні, особистісні і суб'єктні характеристики. Варто взяти до

уваги, що громадянська активність індивіда в будь-яких формах і ступенях прояву, її зростання, розширення, розвиток залежатиме від специфіки соціального середовища з особливою суб'єктною активністю суспільства та забезпеченням певного простору та змісту власної динаміки. Громадянська активність є мінливою в історичному ракурсі, а також поліваріативною з відкритими кордонами для змін. Складні залежності ступенів, рівнів і форм прояву громадянської активності обумовлюються соціокультурними характеристиками людських спільнот загалом та історичною ситуацією, культурно-етнічними специфікаціями, індивідуальними особливостями, психологічними типами зокрема [5, с. 37].

Російський дослідник І. Дзялошинський вважає, що громадянська активність є особливою особистісною якістю, яка в своїй цілісності, обумовленій системними зв'язками змістовних та сутнісних характеристик, охоплює всі показники громадянськості, громадянської позиції, детермінованої особливостями соціальної природи людини, формування якої відбувається в результаті просоціальної діяльності. Саме громадянська активність виступає наріжним каменем формування цінності і цілісності особистості. Втіленням громадянської активності стає громадянсько активна життєва позиція, що визначає ставлення людини до себе, до інших людей, суспільства і держави.

Громадянську активність можна класифікувати на основі такого критерію, як предмет впливу. Практична активність спрямована безпосередньо на зміну реальності, її проявами будуть конкретні дії людини (наприклад, будівництво будинку, отримання освіти, створення сім'ї). Комунікативна активність має на меті зміну когнітивних та ціннісних уявлень людей. Змішана або маніфестаційна активність полягає у здійсненні впливу на людську свідомість шляхом проведення маніфестів, мітингів, демонстрацій, парадів, святкувань, а не у безпосередньому перетворенні дійсності.

Кожній сучасній людині вдається одночасно реалізувати кілька активностей. Провідна активність зводиться до трудової, політичної чи громадянської діяльності. Комунікативна активність спрямована на пошук контактів та налагодження зв'язків, необхідних для успішної реалізації провідної активності. Медіа-активність є помічником у пошуках та виробництві інформації в медіа сфері [5, с. 37–38].

Отже, саме завдяки комунікативній активності реалізується свідомо потреба пошуку та отримання інформації, а також передачі своїх ідей та думок іншим людям.

Комунікативна активність реалізується за певним алгоритмом – так званою комунікативною матрицею вертикального, горизонтального або гібридного типів, кожен з яких характеризується певними особливостями. У вертикальній матриці розподіл суб'єктів комунікації відбувається по вертикалі: держава – громадяни, керівники – підлегли, батьки – діти; домінуюча роль у більшості комунікаційних процесів належить державі; доступ до інформації є обмежений дією спеціального законодавства; громадяни не мають можливості в повному обсязі реалізувати право на свободу вираження власної думки. Горизонтальна матриця характеризується налагодженням партнерських відносин між суб'єктами комунікації, відпрацьованим

механізмом зворотного зв'язку, законодавчо закріпленням і практично реалізованим правом на вільний доступ до інформації, на особистий вибір каналів комунікації, на висловлювання власної думки. Гібридна матриця по суті поєднує в собі елементи попередніх двох, зокрема: розподіл суб'єктів комунікації може здійснюватись за класовою ознакою (всередині класів складаються горизонтальні відносини, а між ними – вертикальні); доступ до більшості інформаційних ресурсів є частковим, для отримання більш повної інформації знадобиться отримання спеціального дозволу [5, с. 71–72].

Таким чином, кожна з цих матриць дає можливість зрозуміти характер взаємовідносин між відправником і отримувачем інформації в процесі комунікації. Окрім того, можна припустити, що характер політичного режиму в державі буде безпосередньо визначати використовуваний тип матриці. В умовах тоталітарних режимів влада послуговуватиметься вертикальною матрицею, в авторитарних – гібридною, в демократичних – горизонтальною. Якщо взяти до уваги тезу про те, що в чистому вигляді ці матриці рідко використовуються, то в комунікативній активності їх елементи все ж таки будуть домінуючими. Очевидно, що найбільш сприятливою для формування і розвитку громадянського суспільства є горизонтальна матриця.

В громадянському суспільстві переважатимуть горизонтальні зв'язки, які не контролюються владними інституціями, і дозволяють людям обмінюватись програмами життєдіяльності, координувати взаємодію в публічній та суспільній сферах. В умовах розвинутого громадянського суспільства формується особливий тип комунікативних зв'язків – громадянські комунікації, завдяки яким налагоджуються зв'язки індивідів з неприбутковими, неурядовими, громадськими організаціями, встановлюються зв'язки між структурами громадянського суспільства, уможливаються зв'язки громадянського суспільства загалом з іншими елементами соціальної системи, індивіди і структури громадянського суспільства беруть участь в розробці, обговоренні та прийнятті рішень з економічних, соціальних та політичних питань [3, с. 50–51].

Проводячи аналогії з політичними комунікаціями, можна стверджувати, що громадянські комунікації можуть носити суспільний (стосуватись суспільства загалом і діяльності людей в соціумі), публічний (стосуватись і відбуватись в публічному просторі) та приватний (неформальний, неофіційний) характер.

Найчастіше при класифікації каналів політичної комунікації використовують підхід Ж.-Р. Шварценберґера, що виділив три основних способи (канали) політичної комунікації, базовані на використанні різноманітних засобів [6, с. 76]:

1. Комунікація через засоби масової інформації: друковані засоби (преса, книги, плакати), електронні (радіо, телебачення). Така комунікація реалізується через проведення прес-конференцій, брифінгів, розсилання прес-релізів, розміщення політичної реклами.

2. Комунікація через організації, коли ланкою передачі слугують політичні партії, групи інтересів, суспільні організації і рухи.

3. Комунікація через неформальні канали з використанням особистих зв'язків.

У випадку з громадянськими комунікаціями теж доцільно говорити про три найпоширеніших канали передачі інформації. Завдяки засобам масової інформації відбувається активне одностороннє розповсюдження публічної інформації до анонімних отримувачів. Комунікація через суспільні інститути (інформаційні центри, театри, музеї, бібліотеки) спрямована на отримання публічної інформації індивідуальними отримувачами. Неформальні канали міжособистісного спілкування дозволяють використовувати як активний, так і пасивний способи отримання і розповсюдження інформації [3, с. 59].

Особливе місце в системі громадянських комунікацій займає всевітня мережа Інтернет. На думку О. Волочаєвої, Інтернет – це специфічний гібридний комунікативний форум, якому успішно вдається замінити такі «традиційні» канали комунікації як друковані мас-медіа та особисті зустрічі. Інтернет поєднує в собі можливості інтерактивної комунікації та регулярного обміну інформацією між великим групами людей. Великі групи людей можуть здійснювати обмін інформацією на відстані і діяти спільно, не зустрічаючись особисто. Тому Інтернет виступає творцем нової публічної сфери для сучасного громадянського суспільства [1, с. 19].

Громадянське суспільство за своєю природою передбачає інтеракцію і комунікацію автономних індивідів, що приводить до створення позадержавних та позаекономічних союзів. Участь громадян у суспільно-політичних процесах своєї держави визначається об'єктивними (вік, матеріальне становище, політичний режим, фаза соціально-економічного розвитку) та суб'єктивними (рівень довіри до владних інституцій, впевненості в майбутньому, задоволеності власним життям, зацікавленості політикою) факторами. Найдоцільніше громадянську активність класифікувати за предметом впливу – на практичну, комунікативну і маніфестаційну (змішану). Комунікативна активність тісно пов'язана з громадянською комунікацією, а її реалізація здійснюється за алгоритмічними матрицями вертикального, горизонтального та гібридного типів. У громадянській комунікації найчастіше послуговуються трьома каналами передачі інформації – засобами масової інформації, суспільними інститутами та неформальними каналами міжособистісного спілкування.

Список використаних джерел

1. Волочаєва О. Гражданское общество и интернет-коммуникация в контексте современного политического процесса / Оксана Волочаєва // Общественно-политический журнал «Власть». – 2012. – №11. – С.18–23.
2. Гаджиев К. С. Концепция гражданского общества: идейные истоки и основные вехи формирования / К. С. Гаджиев // Вопросы философии. – 1991. – №7. – С.19–35.
3. Гражданские коммуникации и гражданское общество / науч. ред. состав. И. М. Дзялошинский. – М., 2009. – 254 с.
4. Демченко С. Коммуникативный аспект у розбудові сучасного громадянського суспільства / С. Демченко // Теле- та радіожурналістика. – 2012. – Вип.11. – С.117–123.
5. Дзялошинский И. М. Коммуникационные процессы в обществе: институты и субъекты. Монография / И. М. Дзялошинский. – М.: Издательство АПК и ППРО, 2012. – 592 с.
6. Малаканова О. А. Политическая коммуникация / О. А. Малаканова // Политическая социология и современная российская политика: сб. уч. материалов / под ред. Г. В. Голосова, Е. Ю. Мелешкиной. – СПб.: изд. «Борей-принт», 2000. – С.76–97.

7. Nagaeva S. K. Grazhdanskoe obshchestvo v kommunikativnykh teoriyah politicheskoy regionalistiki / Nagaeva Svetlana Kazbekovna // Istoricheskie, filosofskie, politicheskie i juridicheskie nauki, kulturologiya i iskusstvovedenie. Voprosy teorii i praktiki. – 2011. – №2 (8). – Ч.1. – С.126–128.

References

1. Volochaeva O. Grazhdanskoe obshchestvo i internet-kommunikacija v kontekste sovremennoho politicheskogo processa / Oksana Volochaeva // Obshhenacional'nyj nauchno-politicheskij zhurnal «Vlast'». – 2012. – №11. – С.18–23.
2. Gadzhiev K. S. Konceptija grazhdanskogo obshchestva: idejnye istoki i osnovnye vehi formirovaniya / K. S. Gadzhiev // Voprosy filosofii. – 1991. – №7. – С.19–35.
3. Grazhdanskie kommunikacii i grazhdanskoe obshchestvo / nauch. red. isostav. I. M. Dzialoshinskij. – М., 2009. – 254 s.
4. Demchenko S. Kommunikacijnyj aspekt u razbudovi suchasnogo gromadjans'kogo suspil'stva / S. Demchenko // Tele- ta radiozhurnalistyka. – 2012. – Vyp.11. – С.117–123.
5. Dzialoshinskij I. M. Kommunikacionnye processy v obshchestve: instituty i sub#ekty. Monografija / I. M. Dzialoshinskij. – М.: Izdatel'stvo APK i PPRO, 2012. – 592 s.
6. Malakanova O. A. Politicheskaja kommunikacija / O. A. Malakanova // Politicheskaja sociologija i sovremennaja rossijskaja politika: sb. uch. materialov / pod red. G. V. Golosova, E. Ju. Meleshkinov. – Spb.: izd. «Borej-print», 2000. – С.76–97.
7. Nagaeva S. K. Grazhdanskoe obshchestvo v kommunikativnykh teoriyah politicheskoy regionalistiki / Nagaeva Svetlana Kazbekovna // Istoricheskie, filosofskie, politicheskie i juridicheskie nauki, kulturologija i iskusstvovedenie. Voprosy teorii i praktiki. – 2011. – №2 (8). – Ч.1. – С.126–128.

Shymanova O. V., Phd, associate professor of humanities disciplines, Lviv State University of Physical Culture (Ukraine, Lviv), olga_shymanova@mail.ru

Problem ratio of civil society, civil activity and civil communication: political aspect

This article focuses on the need to improve civil communication quality by filtering information, diversifying information flows and methods of management. Civil society as a system of independent public institutions providing conditions for self-realization of individuals and groups, implement private needs and interests. The combination of civic engagement – practical, communicative, manifest determines the quality indicators of civil society. Implementation of communicative activity is in accordance with the matrix of vertical, horizontal or hybrid type that defines the relationship between the sender and recipient information in the communication process. The dominant type of matrix depends on the characteristics of power-political regime.

Keywords: *civil society, civil activity, civic communication.*

* * *

УДК 327.01:316.4.063

Сенюк Ю. Я.,
аспірантка кафедри країнознавства
та міжнародного туризму факультету
міжнародних відносин, Львівський національний
університет ім. Івана Франка
(Україна, Львів), julie_vbg@ukr.net

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛКОНСТРУКТИВІСТСЬКИХ ДОСЛІДЖЕНЬ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ТА ІНТЕГРАЦІЇ

Подано аналіз окремих аспектів соціалконструктивістського дослідження процесів співробітництва та інтеграції, недостатньо вивчених українською політичною наукою. Розглянуто теоретичні основи соціалконструктивізму та визначено особливості соціалконструктивістської епістемології процесів кооперації та інтеграції у міжнародному середовищі.

Шляхом узагальнення значної кількості фактологічного матеріалу й використання низки загальнонаукових методів дослідження, обґрунтовано значення соціалконструктивізму у сучасних дослідженнях міжнародних процесів та явищ.

Ключові слова: *теорія міжнародних відносин, соціалконструктивізм, співробітництво, інтеграція, соціальне конструювання.*

Сучасні глобальні зміни спонукають вчених до дослідження нових тенденцій трансформації світового порядку. Політичний, економічний, соціальний та культурний простори, що раніше були суверенною сферою національних держав перетворюються на всезагальні та всеохоплюючі. Глобалізація та її супутні процеси – співробітництво та інтеграція, є основними детермінантами взаємовідносин між суб'єктами у міжнародному середовищі адже забезпечують політичну стабільність та безпеку, економічне процвітання, соціальний і культурний розвиток.

Для осмислення міжнародних явищ та процесів у науці про міжнародні відносини особливої актуальності набуває застосування соціалконструктивістського підходу. Це зумовлено тим, що він володіє широкою метатеоретичною орієнтацією та пропонує альтернативні підходи до розуміння центральних проблем.

У дослідженні співробітництва та інтеграції, зокрема європейської, з позиції соціалконструктивізму важливе значення мають напрацювання: А. Вендта, Т. Борзель, Р. Лебова, К. Реус–Сміта, Р. Козловського, Дж. Меллона, Т. Крістіансена, П. Рікера та багатьох інших науковців.

Варто зазначити актуальність порушення окремих аспектів титальної проблематики дослідження українськими науковцями – Р. Романюком, Н. Романюк, Т. Стародуб, Л. Угрин, Ю. Цифрою, Д. Шеринговським та ін. Загалом, незважаючи на високий науковий інтерес до соціалконструктивістського теоретизування в Україні відсутні комплексні дослідження у цій сфері. Тому до цілей статті належить аналіз теоретичних основ соціалконструктивізму, його значення та внесок у розвиток теорії міжнародних відносин, визначення особливостей трактування його представниками міжнародних явищ та процесів, зокрема співробітництва та інтеграції.

Соціалконструктивізм виник у 80-х роках ХХ століття та на сучасному етапі став головною теорією, яка підкреслює значення соціальних чинників (комунікації, взаємодії, структур, інтерпретацій, ідей, норм, ідентичностей та соціалізації) у конструюванні знання та формуванні суспільної (інтерсуб'єктивної) реальності. Об'єкт соціалконструктивістського дослідження спрямований на аналіз поведінки суб'єктів у соціальному і культурному контекстах, підкреслюючи значення ідейних чинників [6, с. 1]. Інтерсуб'єктивні (прийнятні для більшості), інституціалізовані (виражені у формі практик та ідентичностей) знання та ідейні конструкції набувають вирішального значення. Вони здійснюють конститутивний вплив на соціальну реальність, зовнішньополітичну діяльність та ідентичність агентів, з якої випливають їхні інтереси, що визначають стратегію поведінки держав і, як наслідок, впливають на формування та функціонування норм, правил та інститутів міжнародної системи.

Представники соціалконструктивізму розглядають міжнародне співробітництво, як результат соціального впливу зовнішнього середовища, детермінованого існуючим нормативним регулюванням і національною ідентичністю держав. Відповідно, співпраця є змінним явищем, що піддається трансформації. Крім того, вона є ітерованим, нелінійним, децентралізованим процесом, який може трансформувати як агентів (їдеться про будь-які суб'єкти, які діють у міжнародному